

Komunistická revolúcia III. – Dialektika ekonomických a sociálnych dejín

Branislav Michalka

10. augusta 2019 ✚ Cirkev ✚ Revolúcia a kontrarevolúcia

Dialektický materializmus, ako jeden z metafyzických predpokladov komunizmu, bol kombináciou evolucionizmu, materializmu a dialektiky. Pri vysvetľovaní užšej prírodovednej problematiky sa uchýľoval k darwinizmu, od ktorého prebral aj myšlienku evolučného pôvodu človeka, z nižších živočíšnych druhov. Transformácie ľudského vedomia z nižších foriem na vyššie, interpretoval ako dialektický odraz sociálnych a výrobných vzťahov.

Podobnú metódu použil aj pri popise vzniku ľudstva. Keďže vo voľnej prírode sa dajú pozorovať organizované formy stádovitej existencie, bolo pre marxistov prirodzené sa domnievať, že za určitej konštalácie vzťahov v stáde, sa menilo vedomie a schopnosti opoidných jedincov na humanoidné. Hegelianizmus predpokladal niečo podobné, keď hovoril o vývoji absolútneho ducha, avšak v jeho prípade, to bola imanentná schopnosť ducha vyvíjať sa na báze svojho bytostného dialektického určenia.

Keďže marxisti idealizmus zavrhl, museli nájsť iný princíp, ktorý by dialektickým spôsobom formoval dejiny od vzniku hmoty, až po víťazstvo komunizmu. Keďže pri vývoji hmoty sa nemohli upírať na nejaké vonkajšie vplyvy, ktoré by nutne boli metafyzické, uspokojili sa s hmľistým materialistickým imanentizmom, podľa ktorého sa hmota neustále vyvíja od nižších foriem k vyšším preto, lebo je to jej vnútorný zákon. Tím vznikla v podstate tautológia, ktorá by sa dala zhrnúť do vety: „*Hmota sa vyvíja pretože je vyvíjajúca*“, čo pripomína repliku z Moliéra, v ktorej filozof vysvetľuje prečo ópium uspáva: „...*pretože má uspávacie vlastnosti.*“

Marxisti nechali teda hmotu vyvíjať sa bližšie neurčeným samospádom, až do chvíle keď sa už hýbala, vnímala a združovala. Od tej chvíle už vedeli vysvetliť všetko. Ten istý vnútorný hnací dialektický mechanizmus, ktorý nútil hmotu aby sa diferencovala, skvalitňovala a sofistikovala, až po štádium, keď sa hmota stáva sebareflexívnou, humanoidnou a sociálnou; sa premieňa na dialektiku výrobných a sociálnych vzťahov, ktorá je imanentnou vlastnosťou spoločnosti.

Zdroj: commons.wikimedia.com

Keďže za posledných 6000 rokov, kam až približne siaha písomná pamäť ľudstva, sa v skvalitňovaní hmoty nepodarilo doložiť žiaden pozorovateľný pokrok, bola nútená evolucionistická teória v materialistickej podobe presedlať a posunúť vývoj do sféry, kde sa zmeny dejú očividnejšie a to do oblasti ľudského vedomia, sociálneho bytia a ľudskej technicity.

Posledným problémom zostávalo však ešte stále ľudské vedomie, ktoré svojou nehmatateľnosťou a nezávislosťou na skutočnosti (ako to ostatne predviedol sám Hegel), mohlo evokovať nežiaduce metafyzické asociácie. Jeho existencia by sa však dala len veľmi ťažko poprieť. Preto prišiel marxizmus s myšlienkou, že ľudské vedomie je len odrazom sociálnych, ekonomických a výrobných vzťahov.

Tým bola popretá jeho nezávislosť na hmote a vedomie sa stalo sa len jej najsofistikovanejším výčnelkom. To znamená, že zmena sociálneho a ekonomického usporiadania mení aj ľudské vedomie. Ľudské vedomie sa tak stáva flexibilným a rezignuje na akúkoľvek konštantnosť ideí a axiém, ktoré momentálne obsahuje. Prispôsobuje sa danej situácii.

Takto pripravený človek sa mohol stať poslušným plaváčikom zmietaným na vlnách dialektiky vpred k šťastnej budúcnosti. Ak sa narodil vo feudalizme, tak mal len dve možnosti: buď patriť k triede pokrokovej a byť revolučným mešťanom či sedliakom, alebo patriť k triede spiatocníckej a byť feudálom alebo príslušníkom kléru. V kapitalizme bol buď príslušníkom buržoázie alebo proletariátu. Jediným kritériom pre komunistov, ktoré kladú na človeka, je či napomáha pokroku alebo ho brzdí. Príslušnosť k táboru nie je ale predmetom slobodnej voľby. Naopak je to nevyhnutnosť sociálnych zákonitostí.

Kapitalista môže chcieť sympatizovať s proletariátom, ale vzťah medzi ním a výrobným prostriedkom, ktorý vlastní, ako aj vplyv jeho triedy, ho núti zostať kapitalistom. Slobodná vôľa tak stráca pre týchto milovníkov oslobodenia akýkoľvek význam. A tu sa opäť dostáva ku slovu oná imanentná zákonitosť, ktorá u Hegela posadla ducha, v prehistorickej etape vývoja posadla hmotu a nakoniec v dobe historickej preskočila na sociálno-ekonomický dejinný vývoj.

Sociálno-ekonomická dialektika totiž nie je vecou náhody a zdokonaľovanie ľudstva nie je len šťastným darom dejín. Je to zákonitý proces, ktorému nech by sa do cesty postavili akékoľvek protiklady, vždy bude

napredovať až k cieľu. Všetky poznané formy usporiadania spoločnosti od prvotnopospolnej, cez otrokársku, feudálnu až po buržoázu boli teda nevyhnutné, nedali sa vynechať ani obísť. Keďže sa jednalo o minulé formy nikto nemohol komunistom dokázať, že to nebolo tak.

Čo sa raz už stalo, to sa nedalo odškriepiť. V čom však spočívala dialektickosť tohto procesu? Práve v hegliánskej jednote protikladov prenesenej do sociálnej roviny. V rámci jedného obdobia totiž existujú podľa komunistov antagonistické triedy, z ktorých niektoré participujú na progrese iné na regrese. Zo stretu týchto protikladných síl v jednote času, miesta a sociálnej formy vzniká tlak, ktorý posúva vpred koleso dejín. Medzi týmito silami, na označenie ktorých používajú komunisti slovo trieda, prebieha neustály triedny boj.

V Komunistickom manifeste sa dočítame, že: „*všetky doterajšie dejiny spoločnosti sú dejinami triednych bojov.*“

Komunista ani neuvažuje o možnosti kooperácie medzi jednotlivými tzv. triedami, nepomyslí, že by ich mohlo niečo spájať. Niečo čo presahuje socio-ekonomické vzťahy. Ako príklad komunistického uvažovania, nám môže poslúžiť ich popis situácie v Taliansku od 13. do 15. storočia.

Celá zložitosť vtedajších dejín, tak ako ju poznáme napríklad z geniálneho diela Jacoba Burkharta, je zredukovaná na zápas medzi reakčnou feudálnou šľachtou a pokrokovým meštianstvom. Dante Alighieri je v tejto chudokrvnej vízii nazývaný „buržoáznym demokratom“, napriek svojmu radikálnemu monarchizmu, ktorý nám zachoval v svojom spise Monarchia. Ale práve v tom spočíva čaro komunizmu a jeho dialektiky dejín.

Hohenstauffovci, s ktorými sympatizoval Dante, a ktorí bojovali v mene tyranského cisárskeho samovládia proti Cirkvi v bojoch o investitúru, sa v ňom stávajú pokrokovou silou. Prečo, keď sužujú poddaných krutosťou vyberania daní, pomocou saracénskych žoldnierov? Nuž preto, lebo majú povest' libertínov a neznabohov, čo je v očiach marxistov viac ako tmárstvo Cirkvi a viac ako aj dočasné utrpenie ľudu. Nie, že by ľud nepoľutovali, ale to už je tá jednota protikladov: tyran šikanujúci ľud sa stáva progresívnou silou, lebo má protikresťanské názory a mnísi pomáhajúci chorým a chudobným, sa stávajú silou regresívnou, pretože sú kresťanmi.

Dejiny však idú ďalej, forma strieda formu a protiklad zápasí s protikladom v jednote, pričom osud jednotlivca je nepodstatný. Dôležité je dospieť k cieľu. Ako však bude vyzeráť tento cieľ? Poznáme už dialektickú povahu procesu jeho príchodu aj jeho nevyhnutnosť. Cestu ku komunizmu, zahŕňa celé dejiny ľudstva. Pretože pre komunistov majú dejiny len jeden cieľ a zmysel – vytvorenie komunistickej spoločnosti.

To, aké by mal mať tento cieľ atribúty v komunistickom chápaní sa pokúsím popísať pri predpoklade beztriednej spoločnosti a absolútnej rovnosti ľudí.

3.2. Beztriedna spoločnosť a absolútna rovnosť ľudí.

Začnem popis idey rovnosti výstižným citátom z Josepha de Maistre: „*Rousseau začína svoju Spoločenskú zmluvu touto zvučnou vetou: -Človek sa rodí slobodný a všade je v okovách.- To sa mu skutočne podarilo! Čo tým chce povedať? Istotne nehovorí o tom, čo je každému zrejmé, pretože v tej istej vete tvrdí, že VŠADE je človek v okovách. V okovách! Pozrime ho, básnika! Beží teda o právo, ale to by bolo treba dokázať, pretože skutočnosť je iná.*“

Áno, skutočnosť je iná ako by chceli utopisti. Ale oni napriek tomu chcú proti tejto skutočnosti bojovať, napriek tomu, že všetky spoločenské formy, aké sú známe z histórie ľudstva, stoja a padajú na základnom fakte nerovnosti. Nech boli karty udalostí zamiešané počas dejín akokoľvek a kocky hodené čo najnepredvídateľnejšie, vždy sa spoločnosť znova sformovala do hierarchickej štruktúry mapujúcej tento prirodzený zákon.

Ako správne poznamenáva francúzsky konzervatívny mysliteľ Blanc de Saint-Bonnet : „ *Kde je nerovnosť individuálnych schopností, tam je nevyhnutne nerovnosť spoločenských postavení a následkom toho politických výhod. ... Vy , čo by ste radi zrušili nerovnosť medzi ľuďmi a dali jedným výhody sociálne, intelektuálne a industriálne, ktoré majú druhí, zrušte nerovnosť medzi jednotlivcami a dajte jedným cnosti uchovávané, intelektuálnu svižnosť a priemyslovú činnosť ktorú majú druhí.*“

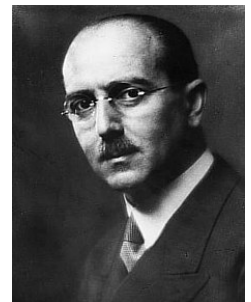

Foto: E. Voegelin, zdroj: wiki.com

Všetci vieme, že je to nemožné. Komunisti si však mysleli, že to možné je. Ale na to, aby niekto začal čo i len uvažovať o ničom takom, ako je zrušenie nerovnosti medzi ľuďmi, musí mať motív. Tým motívom a predpokladom je pocit, že nerovnosť je zlá. To je však morálny súd. Z čoho pramení táto komunistická morálka a pohoršenie nad zlom? A prečo je nerovnosť vlastne zlá, ak je prirodzená a daná? Lebo

spôsobuje podľa komunistov sociálny útlak. A prečo je pre komunistov sociálny útlak zlý a to aj v prípade, že nespôsobuje fyzické utrpenie, ale len sociálnu podriadenosť? Určite nie preto, lebo človek má Bohom danú dôstojnosť. Útlak nerovnosti je pre komunistov zlý, lebo bráni oslobodeniu individua a ľudstva ako takého. A od čoho sa chce ľudstvo oslobodiť? Ak by sme povedali, že od útlaku, tak by sme sa dostali do kruhu, pretože útlak nerovnosti tu nie je sám od seba. V skutočnosti sa chce ľudstvo oslobodiť od Toho, kto tento útlak spôsobuje a tým je Boh, ktorý je zlý a to či už len ako idea ľudského pôvodu alebo ako skutočná osoba. To čo je prirodzený a Bohom stvorený Rád, tak dostáva negatívny náter morálneho zla. Vyššie som uviedol, aká je súvislosť medzi gnostickými herézami a komunistickým myslením. Tento komunistický postoj plný nevraživosti voči akejkolvek hierarchii to len potvrdzuje.

Druhým predpokladom ich socio-filozofických úvah je teda prezentácia nerovnosti ako zla. Ako reakcia na toto zlo, bola následne vytvorená idea beztriednej spoločnosti a absolútnej rovnosti.

Snáď najvýstižnejšie je prezentovaná tato idea rovnosti v Leninovom diele Štát a revolúcia. Je nutné si ju stále pripomínať, lebo aj dnes sa komunistické myslenie snaží zaviesť vo svete práve tento druh rovnosti, ktorá je na hony vzdialená rovnosti pred zákonom. Lenin hovorí: „ *Rovné právo máme síce už tu, je to však občianske právo, ktoré, ako každé právo, predpokladá nerovnosť. Každé právo znamená aplikáciu rovnakého meradla na nerovnaké individua, ktoré v skutočnosti nie sú rovnakého druhu a hodnoty. Rovnaké právo je teda porušenie rovnosti a spravodlivosti. ...Podľa Marxa: pri rovnakej pracovnej výkonnosti a teda i rovnakom podiele na spoločenskom konzumnom fonde, obdrží teda jeden fakticky viac než druhý , je teda jeden bohatší, ako druhý. Aby sa predišlo takým závadám, musí byť právo , namiesto rovného, nerovné.*“

Ak vám táto „pozitívna diskriminácia“ niečo pripomína , tak to nie je obávam sa podobnosť vôbec náhodná. Nejednalo sa však len o rovnosť sociálnu. O tom svedčí jednak anti-intelektuálny akcent ospevovania robotníckej triedy a za druhé plány, ktoré komunisti mali s neprispôsobivou inteligenciou a ktoré čiastočne aj realizovali.

Ako povedal komunista Šigalev v Dostojevského Besoch: „ ...*Shakespearovi vypichneme oči, Beethovena popravíme...*“.

O tom, že sa nejednalo len o Dostojevského umeleckú licenciu, svedčí výrok ruského revolučného nihilistu Pisareva, že „ *topánky sú viac ako Shakespeare*“.

Ich utópia predpokladala teda totálnu nivelizáciu ľudskej spoločnosti, v prospech sociálnej aj intelektuálnej rovnosti, pripomínajúcu vyhlásenie Efezanov vyhánajúcich Herakleita z mesta: „ *Medzi nami nikto nebude lepší.*“

V komunistickej utópii to znamená, že individuálne talenty buďto slúžia vytváraniu novej spoločnosti a nového človeka, alebo sú odsúdené na zánik. Keďže ale strop požiadaviek komunistickej utópie na intelekt nebol vysoký, zaviazat sa mu službou znamenalo dobrovoľne sa vzdať nadbytku intelektu.

A to v praxi znamená zarovnať sa s ostatnými. Určite sa nájdú ľudia, ktorí budú argumentovať praxou reálneho socializmu, jeho vedcami a umelcami. Na túto námietku sa dá odpovedať dvoma argumentmi: a) reálny socializmus bol kompromisom utópie so skutočnosťou. Skutočné snahy komunizmu je lepšie študovať na dobe nie príliš vzdialenej od dokonanej revolúcie, keď nezdar nie je ešte taký očividný a súdruhom neochabla revolučná vášeň.

Stačí sa pozrieť na Rusko po roku 1917 a v dvadsiatych rokoch alebo maoistickú Čínu, či najkrajší príklad – Pol Potov režim (Z tohto pohľadu je aj pochopiteľné označovanie ZSSR v neskoršom štádiu rozkladu, ako buržoázneho štátu Čínou alebo Albánskom); a za b) vedci a umelci tvorili v reálnom socializme skôr režimu navzdory. Teda myslím, tí skutoční vedci a umelci. Komunisti však nechápali túto nivelizáciu vo svojej utópii, ako niečo ubíjajúceho, skôr naopak, pokladali ju za pravý výraz bratstva a solidarity. Nevideli nič zlého na tom, aby sa niektorí zriekli prehnaných požiadaviek na duchovný a aj materiálny život, v prospech svojich ľudských bratov.

To však málokto chce robiť dobrovoľne a preto bolo treba ľudí k tomu donútiť. To čo kresťanstvo odporúčalo ako cestu k osobnému rastu a k skvalitneniu osobného života – askézu, to chceli komunisti naordinovať všeobecne. Nivelizácia sa tak mala stať katarziou, ktorá odstraňuje negatívne vlastnosti z ľudského vedomia a zbližuje antagonistické skupiny ľudí do jedného bratského kolektívu, v ktorom všetci žijú pre všetkých. Na ceste k tomuto cieľu však stáli aj po zrušení tried a nerovnosti ešte tri prekážky : súkromné vlastníctvo, štát a staré reakčné vedomie človeka.

Foto: maoisti, zdroj: commons.wikipedia.com

3.3. Zrušenie súkromného vlastníctva

Za jednu z hlavných príčin sociálneho zla považujú komunisti súkromné vlastníctvo. Preto považujú jeho zrušenie za nevyhnutnú podmienku vybudovania komunistickej spoločnosti.

Súkromné vlastníctvo výrobných prostriedkov, ako aj súkromné vlastníctvo vo všeobecnosti, spôsobuje vznikanie oných antagonistických vzťahov, ktoré vedú k útlaku a následne k triednej nerovnosti. Je tiež zdrojom negatívnych vlastností starého človeka: egoizmu, hrabivosti, lakomstva a závisti.

Komunisti predpokladajú, že po skolektivizovaní výrobných prostriedkov a zrušení súkromného majetku, sa zmení pocit frustrácie vo vzťahu k práci na radosť z práce. Práca tak prestane byť námezdnu drinou a stane sa skutočnou náplňou života. Táto vízia opäť pripomína túžby stredovekých sektárov po prekonaní dedičného hriechu a s ním spojeného trestu, nutnosti pracovať. To odlišuje komunistickú víziu spoločného vlastníctva od predstáv staršieho dáta.

Myšlienka spoločného vlastníctva v sociálnych doktrínach komunistov totiž nie je nová a originálna. Nachádza sa už u Platóna. V jeho spise Štát je popísaný blahodarný vplyv spoločného vlastníctva na spoločnosť. To bol ostatne jeden z aspektov platonizmu, voči ktorému sa ohradil Platónov žiak Aristoteles vo svojej Politike. Na rozdiel od komunizmu však Platón presadzuje striktnu hierarchizovanú spoločnosť, na spôsob starovekej Sparty, ktorá je považovaná v komunistickom myslení za výraz reakčnosti, koniec-koncov podobne ako Platón sám. Platón ponecháva vo svojom ideálnom štáte kasty a striktné elitárstvo, čo ho uspôsobuje v súčasnosti stať sa až príliš uskutočniteľným na rozdiel od komunistického chiliastického blúznenia.

Odlišná v komunistickom ponímaní spoločného vlastníctva, bola jeho spätosť s rovnosťou, vznikom nového človeka a zánikom štátu. Komunistická spoločnosť nemala byť len optimálne organizovaným štátom, ale naopak zrušením štátu. Až v kresťanskej ére je možné vôbec začať spájať spoločné vlastníctvo s beztriednou spoločnosťou a rovnosťou. V antike o niečom takom ani nesnívali.

Umožňuje to heretická potencialita kresťanstva, ktorá je permanentným zdrojom transformácie myšlienky rovnosti pred Bohom, na myšlienku rovnosti sociálnej a morálneho odsúdenia skutkov bohatých ľudí, na odsúdenie bohatstva a majetku ako takého. Do sféry tohto hereticko-gnostického vplyvu patria aj teoretickí predchodcovia komunizmu Tomasso Campanella, Thomas More a Francis Bacon. Na nich je vidieť posun oproti antike aj keď sa jej dovolávajú. Predstavujú Platóna obohateného o stredovekú herézu.

Nikdy však nejdú za hranice štátu. V tom sa líšia od heretikov a blížia k Platónovi. Slovo „súkromné“ používané vzhľadom na vlastníctvo, v komunistickom ponímaní vypovedá o širšej intencii tejto nivelizačnej nenávisti, ako len o záujme na úprave výrobných a vlastníckych vzťahov. Toto slovo je odvodené od slova „súkromie“, ktoré evokuje pocit vyhranenosti voči kolektívu.

Ten, kto niečo vlastní len pre seba a svoju rodinu, si stavia hniezdo a okolo tohto hniezda hradby z vlastníckych vzťahov. Odcudzuje sa tak kolektívu a vo svojej zaslepenosti si podľa komunistov neuvedomuje, že si stavia bariéru medzi seba a ľudstvo, s ktorým sa má zbratať. Ak si to uvedomuje a koná tak zámerne, je v očiach komunistov zvrhlíkom nezasluhujúcim si súcť.

Primárnym cieľom komunistického myslenia nebolo len zrušenie súkromného vlastníctva, ale zrušenie súkromia a všetkého čo s ním súvisí. Do tejto sféry spadá samozrejme aj rodina. Tá je jedným zo zdrojov zhubného vymedzovania sa. Zhromažďovanie majetku a držba výrobných prostriedkov sa deje tiež na báze rodinnej. Za klasickú v tomto smere možno považovať prácu Friedricha Engelsa: Pôvod rodiny, súkromného vlastníctva a štátu.

Už samotný názov napovedá, že medzi týmito tromi pojmami existujú podľa Engelsa väzby, ktoré z týchto troch inštitúcií tvoria triumvirát útlaku. Engels vo svojom diele popísal vznik rodiny ako výsledok negatívnych tlakov výrobných vzťahov a definoval ju ako štát v malom, v ktorom vládne rovnaký útlak, ako v skutočnom štáte. Despotickí rodičia si privlastňujú deti, tyranizujú ich a zaplietajú ich do osídien súkromnovlastníckych vzťahov a postojov, čím odovzdávajú ďalej štafetu odcudzenia.

Úlohou komunizmu je teda zrušenie nielen súkromného vlastníctva výrobných prostriedkov, akými sú továrne a poľnohospodárske latifundiá, ale aj rodiny, ako elementárnej bunky útlaku a bašty súkromnovlastníckych vzťahov. Zároveň sa jedná aj o zrušenie súkromia ako takého.

Nový človek v novej spoločnosti, nemá čo tajiť pred svojimi ľudskými bratmi, iba ak nekalé úmysly. Preto sa „res publica“ presúva z fóra na celú plochu spoločenského života. V komunizme je všetko vecou verejnou. Aj v prípade tohto predpokladu komunizmu je možné pozorovať evidentné paralely medzi moderným komunistickým myslením a stredovekými herézami.

Ten istý apel na zrušenie súkromného vlastníctva a tá istá averzia k rodine. Juhofrancúzski katari napríklad tvrdili, že: *„sviatosť manželská je prostitúcia a že nikto nemôže byť vo svojom vnútri spasený, ak plodí synov a dcéry.“*

Podobne sa k manželstvu a rodine stavali bulharskí bogomili alebo manichejci. Ich motívy boli čisto teologické a až komunistická apologetika z nich vytvorila bojovníkov za sociálnu spravodlivosť. Do akej miery tieto archetypy vzbury a degenerovaného kresťanstva vplývali podvedome na komunistické myslenie som vysvetlil vyššie. Aj v prípade zrušenia súkromného vlastníctva a rodiny máme do činenia s vyprázdnenými kresťanskými zásadami. Ako naznačil už zmienený Fridrich Engels, medzi súkromným vlastníctvom, rodinou a štátom je úzka súvislosť.

Spoločne sa podieľajú na útlaku ľudstva. Preto bolo nevyhnutné v komunistickej utópii po odstránení rodiny a súkromného vlastníctva stanoviť ďalší predpoklad k zavedeniu komunizmu –odstránenie štátu.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/komunisticka-revolucia-iii-dialektika-ekonomickych-a-socialnych-dejin/>